

- сформувати в учнів відповідальне ставлення до власної безпеки та безпеки інших.

Алгоритм дій учителя, що забезпечить результативність уроків, орієнтованих на безпечну поведінку такий:

- накопичувати та використовувати відповідні кейси з навчальних матеріалів, які доступно пояснюють поняття мінної небезпеки, зокрема: презентації, відео та ін.;

- передбачити інтерактивні заняття, які моделюють безпечну поведінку. Це можуть бути роз'яснення і практичні вправлення щодо плану дій під час виявлення незнайомих предметів:

1. Важливо переконати дітей на прикладах, що при виявленні незнайомого предмета вони ні в якому разі не повинні до нього підходити або торкатися.

2. Позначити місце (якщо це безпечно) виявлення предмета, використовуючи підручні засоби (палиці, каміння), але не торкаючись його.

3. негайно повідомити про знахідку вчителю або іншому дорослому, а також викликати спеціалістів (рятувальників, поліцію).

4. Бути на безпечній відстані від предмета та не залишати це місце до прибуття спеціалістів.

5. Ознайомити дітей із різними типами попереджувальних знаків, які позначають мінну небезпеку, та пояснити їх значення.

6. Розробити практичні заняття, що допоможуть зрозуміти, як безпечно обходити небезпечні зони, зазначені знаками.

7. Спланувати безпечні маршрути до школи, враховуючи конкретну місцевість, і обговорити їх з дітьми та батьками.

8. Навчити, як правильно повідомити дорослим про помічений знак "Мінна небезпека" і яким чином слід передавати інформацію.

Отже, безпечна поведінка учнів під час перебування в докільлі потребує комплексного підходу, який передбачає просвітництво, комунікацію та чіткі інструкції щодо їхніх дій у потенційно небезпечних ситуаціях. Важливо регулярно повторювати ці правила, вправлятися у їх застосуванні для того, щоб учні відчували себе впевнено та знали, як діяти у разі виникнення загрози. Для отримання актуальної інформації і професійних консультацій співпрацювати з неурядовими організаціями, які займаються розмінуванням та безпекою населення.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НА 2024-2025 НАВЧАЛЬНИЙ РІК ЩОДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 7 КЛАСІ НУШ

Олена Горошкіна

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

У 2024/2025 навчальному році навчання української мови у 7-х класах вперше буде здійснюватися за Державним стандартом базової середньої освіти

(2020 р.) та Типовою освітньою програмою для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (2021 р.).

7 клас – початок етапу базового предметного навчання. Відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти предметна мета навчання української мови в школі – формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості.

Для реалізації визначеної в державних документах мети навчання української мови і завдань, що конкретизують етапи цього процесу, обрано три підходи – особистісно орієнтований, діяльнісний та компетентнісний.

Особливістю чинних підходів є те, що мовні знання і вміння не є самоціллю, вони набувають статусу дієвого засобу, що забезпечує життєдіяльність людини, становлення її як громадянина з усіма важливими для конкретного соціуму чеснотами.

Час актуалізує не вміння виконувати численні мовні розбори, письмові перекази, а вміння, що надають функційності здобутим знанням, а саме:

1) аналізувати ситуацію, подію, виділяючи головне, важливе й другорядне, робити висновки;

2) ухвалювати рішення в різноманітних ситуаціях і брати на себе відповідальність за них;

3) висловлювати припущення, передбачати наслідки своїх дій і вчинків, продукувати різні варіанти подій;

4) зосереджувати увагу, концентрувати зусилля на конкретній проблемі, добувати необхідну інформацію, що допоможе розв'язати проблему;

5) працювати з інформацією, ефективно користуватися нею;

6) ставити перед собою реальні цілі, шукати шляхи досягнення їх і контролювати процес досягнення;

7) ефективно комунікувати з людьми, формулювати тезу, аргументувати свою думку, обстоювати свої погляди, реалізовувати різні комунікативні наміри.

Філософи пов'язують появу особистісно орієнтованого підходу з потребою переосмислення феномена людської особистості (Подмазін С.), активізації й конкретизації ціннісного компонента. Учені-психологи наголошують на необхідності врахування індивідуальних особливостей дитини, дидактики визначають сприятливі умови, функції учня і вчителя, методи, засоби, технології та ін. Завдання лінгводидактиків – припасувати загальнодидактичні орієнтири до навчання конкретного предмета – української мови.

Зосередження уваги й зусиль на розвиткові дитини можливе за умови розвивального характеру кожного уроку мови. Тому цілком логічно вважати, що окремі уроки «розвитку мовлення» віджили своє. Як елементи традиційного підходу й відповідних йому методик вони функціювали в умовах надмірного зосередження на питаннях теорії мови і сприяли реалізації інших завдань і досягненню іншої мети. Пересідаючи з воза в автомобіль, навряд чи є потреба тримати в руках віжки і батіг.

Авторські методики, закладені в підручники української мови Н. Голуб та О. Горошкіної, мають чіткі орієнтири особистісно орієнтованого навчання, а саме: сприйняття учня як суб'єкта пізнавальної діяльності; реалізація принципу

варіативності завдань; забезпечення можливостей учнів реалізувати себе в різних видах діяльності; гарантування права вибору засобів, завдань і способів виконання; зосередження уваги на засобах духовного й інтелектуального становлення учнів; набуття й використання суб'єктного досвіду у процесі інтерпретування й оцінювання фактів і суджень; створення умов для саморозвитку й самовираження.

Згідно з висновками дидактиків, результативним орієнтиром особистісно орієнтованого навчання є наявність внутрішніх особистісних змін у характері, діях, поведінці учнів.

Відповідно до концептуальних засад модельних програм з української мови для 5-6 і 7-9 класів (автори – Н. Голуб, О. Горошкіна), структура уроків поповнюється новими компонентами, а саме: мотивацією, опорою на особистий досвід, цілевизначенням, рефлексією. Важливого значення на кожному уроці набувають навчальні ситуації, через які учень усвідомлює особистісні сенси, риси характеру, особистісні ставлення, у прийнятті рішень керується ціннісними орієнтирами, вчиться рефлексії.

Наголошуємо на важливості цілевизначення, особистісних освітніх цілей. Цілі вчителя розглядаємо як механізм професійного мислення, як уявлення про особистісний досвід учня. Цілі учнів – як важливий елемент розвитку й становлення дитини.

Ефективність авторської методики вбачаємо у вивіщенні практичного складника над теоретичним і виведенні практики на новий рівень, що сприяє забезпеченню цілісного розв'язання багатьох освітніх і життєвих проблем. У результаті навчання позбувається традиційних рис штучності, зовнішньої регламентації й тяжіє до природної життєдіяльності дитини.

Реалізація завдання сучасної освіти – підготувати людину до майбутньої діяльності в суспільстві – неможлива без зосередження зусиль на понятті діяльності. Тому види діяльності виведено в окрему колонку модельної програми.

Зважаючи на важливість уміння навчатися впродовж життя, усвідомлюємо, що нині немає потреби у нагромадженні в учня певного обсягу знань, інформації, значно важливіше допомогти йому освоїти види діяльності, володіючи якими, він зможе самостійно добувати необхідну інформацію.

Суть діяльнісного підходу розуміємо як спрямування освітнього процесу на оволодіння різними видами діяльності, у процесі якої учні здобувають знання, набувають діяльнісного досвіду, формують навички взаємодії зі світом, суспільством, іншими людьми. Тому й зміст підручників авторства Н. Голуб та О. Горошкіної спрямовано на навчання учнів бути суб'єктами своєї діяльності (ставити цілі, розв'язувати завдання, відповідати за результат), володіти різними видами діяльності, завдяки яким вони зможуть організовувати власний освітній простір і досягати бажаних результатів.

Вважаємо за необхідне наголосити, на чому має бути зосереджена увага на уроці, аби він мав дієвий характер, уписувався в систему діяльнісного підходу. Особливо актуальними є *регулятивні* (цілевизначення, планування, прогнозування, контроль, корекція, оцінювання, саморегулювання), *загальнонавчальні універсальні* (пошук інформації, розмежування необхідної і зайвої (надлишкової) інформації, структурування знань, побудова висловлення, вибір способів розв'язання завдань,

рефлексія способів і умов дії, осмислене читання, усвідомлення мети читання, визначення необхідної інформації, поділ інформації на важливу й другорядну, вільне орієнтування в інформаційному полі, сприйняття й усвідомлення текстів, розуміння й адекватне оцінювання мови ЗМІ, поставлення й формулювання проблеми); *логічні універсальні* (аналіз об'єктів з метою виділення ознак, синтез (складання цілого з частин), вибір ознак і критеріїв для порівняння, класифікації об'єктів; підведення під поняття, виведення висновків, виявлення причинно-наслідкових зв'язків; побудова логічного ланцюжка суджень; добір доказів; висування гіпотез і обґрунтування їх; формулювання проблеми) *комунікативні* (визначення намірів спілкування; налагодження контакту; формулювання запитань; урахування і прийняття позиції інших, слухання, визначення цілей, уникнення або розв'язання конфліктів, керування поведінкою партнера, чітке висловлення своєї позиції, думок та ін.) дії.

Психологи пов'язують діяльнісний підхід також із забезпеченням умов самостійної творчої діяльності кожного учня, навчанням розумових дій.

Отже, упровадження діялісного підходу в сучасних умовах цілком умотивоване, зважаючи на те, що діяльність є поштовхом до розвитку здібностей людини, у процесі діяльності здобувають знання, формують навички ефективної взаємодії людини зі світом, суспільством, іншими людьми. усе зазначене вище дає підстави для висновку: діялісне навчання української мови – це усвідомлення того, як конкретні знання про мову «вмуровані» в конкретну діяльність мовця.

Якщо вектор діялісного підходу спрямований на організацію освітнього процесу, то компетентнісний сконцентрований на досягнення певних результатів, набуття важливих компетентностей у процесі діяльності. Компетентнісний підхід вивищує не інформованість учня, а функційну грамотність його. Суть його полягає у визначенні переліку корисних знань і набутті досвіду, готовності й здатності застосування їх у навчальній діяльності та за її межами.

Звертаємо увагу: знаннєвий компонент не ігноруємо, а змінюємо статус його, адже основну увагу зосереджуємо не на знаннях як таких, а на корисності їх і здатності учнів використовувати їх у процесі розв'язання різних проблем.

Одним із важливих внутрішніх факторів навчання є психологічна настанова, тобто здатність учнів до виконання поставлених завдань. Значну роль у формуванні такої готовності відводимо наявності цілей, тобто тих усвідомлюваних результатів, на які має бути спрямована діяльність.

Цілевизначення – процес, що передбачає активну участь усіх суб'єктів освітнього процесу у формулюванні цілей, узгодженні їх, а в разі потреби й трансформування цілей учителя в цілі учня, адже саме узгодження цілей забезпечує можливість трансформування цілей учителя в цілі діяльності учнів. Поурочне цілевизначення одночасно вчителя й учнів сприяє формуванню цілеспрямованості, активізації внутрішніх мотиваційних резервів, умотивованості рефлексії, оскільки між цілевизначенням і рефлексією є логічний зв'язок, що формує в учнів здатність зайняти зовнішню позицію стосовно свого «Я», критично оцінити себе, власну діяльність і виявити невикористані резерви. Це спонукатиме здобувачів освіти до аналізу їхніх мотивів, дій, емоцій, ставлень тощо, сприятиме усвідомленню важливості навчально-пізнавальної діяльності для подальшого саморозвитку й

самоосвіти, формуванню здатності об'єктивно й адекватно оцінювати не лише інших, а й себе.

На етапі рефлексії доцільно використати бесіду, пропонуючи учням відповіді на такі запитання: *Що нового ви дізналися під час уроку? Які завдання виявилися легкими для вас? Що вас найбільше зацікавило? Над чим вам треба ще попрацювати? Чого ви навчилися під час уроку? Що найважливіше я засвоїв/засвоїла сьогодні? Про які досягнення ви можете звітувати перед собою? Чому ця тема важлива? : Чим збагатив вас цей урок? Що насамперед для себе ви усвідомили? Якими знаннями і вміннями ви збагатилися? Які емоції переважали на уроці? Відповіді на які запитання ви хотіли б одержати наступного разу?* тощо. Можна використати і прийом незакінчених речень, коли учні продовжують початки речень: Мені вдалося.... Ми вивчили....., навчилися..... Я усвідоми/усвідомила... Для мене важливо було дізнатися про ... Цю тему вважаю корисною, адже ... Важливо виявити, чи вдалося учням досягнути поставлених цілей. Якщо так, то визначити, що сприяло цьому. Якщо ж ні, то учні мають поміркувати, над чим їм ще необхідно попрацювати. Здобувачі освіти на уроці не лише пізнають нове, засвоюють певну теорію, а й прагнуть зрозуміти, навіщо це їм і як саме вдалося досягти конкретного результату.

У підручниках української мови Н. Голуб та О. Горошкіної представлено узагальнену модель навчання як творчого пошуку: від бачення й поставлення проблеми – до висування гіпотез, перевірки їх, системної пізнавальної рефлексії над результатами і процесом пізнання. Складниками цієї моделі є систематичне дослідження, формулювання проблеми, пошук шляхів розв'язання її, навчання у процесі дискусії, спільне вироблення позицій, прийняття рішень тощо.

Змістовий компонент програми подано у такій послідовності: спочатку розділи мовної змістової лінії, а потім мовленнєвої. Такий підхід зумовлений прагненням показати мову як інструмент саморозвитку, самореалізації, адже учні опановують мовні відомості не для зберігання їх у пам'яті і складання колись, у майбутньому ЗНО, а для використання їх сьогодні, завтра, постійно в різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях. Вивчивши правила, учні застосовують їх під час написання есе, продукування текстів різної жанрово-стильової належності. Крім того, процес створення різноманітних мовленнєвих продуктів сприятливий для інтервального повторення мовної теорії.

Зазначимо, що вчителю гарантовано академічну свободу і право вибору конфігурацій змістового компонента. Однак цей вибір має бути вмотивований.

Чинна програма авторства Н. Голуб та О. Горошкіної передбачає опанування мови як засобу саморегуляції, саморозкриття особистості, передачі їй культурних знань, психосоціального засобу комунікації. Такий підхід до мови й визначив принципи добору змісту навчання: у програмі закладено методично адаптований матеріал комунікативно-базисного ядра сучасної української літературної мови, сприятливий для формування предметної та ключових компетентностей учнів. Важливим принципом добору мовного матеріалу стало охоплення всіх суспільних функцій мови, уникнення традиційного домінування комунікативної та ігнорування інших.

Спрямування роботи вчителя на всебічний розвиток учнів, формування їх як компетентних мовців, передбачає на кожному уроці системну роботу над

збагаченням активного словника, засвоєнням мовленнєвих жанрів, формуванням умінь і навичок ефективної комунікації, набуттям досвіду розв'язання життєвих проблем засобами мови.

Уведення відомостей про інформацію (вибір джерела інформації, вербальні і невербальні засоби інформації, характеристики інформації, етапи роботи з інформацією тощо), текст (первинні і вторинні тексти, види читання, прийоми роботи з текстом та ін.), жанри мовлення (повідомлення, інструкція, знайомство, дружня бесіда тощо), спілкування (комунікативні наміри, бар'єри спілкування, правила хороших слухачів тощо) зорієнтоване на формування бажаної для українського суспільства мовленнєвої поведінки учнів.

У 7 класі приділено увагу елементам ввічливості, засобам невербального спілкування, прийомам і правилам ведення бесіди й суперечки, значення яких велике для будь-якої людини незалежно від віку, статусу, професії й ситуації.

Показниками якісної мовної освіти є багатий активний словник і спроможність учнів ефективно комунікувати. Тому одним із основних акцентів на кожному уроці має бути робота зі словом. З огляду на це складником кожного параграфа підручників Н. Голуб та О. Горошкіної є рубрика «Слово дня», спрямована на збагачення словникового запасу учнів у процесі вивчення всіх розділів і тем шкільного курсу української мови. Розвинений словниковий запас забезпечує швидкий добір слів з урахуванням ситуації спілкування. Робота зі словом під час вивчення граматичних тем уможлиблює сприймання правильності граматичної форми й доцільності синтаксичної конструкції. Радимо повернути увагу учнів до «слів дня», а в 7 класі під час вивчення дієслова – до «дієслів твого дня». На засвоєння й активізацію у вжитку рідко вживаних слів спрямовано запитання і завдання підручника, наприклад: *Що вони означають? Які з них найкорисніші, найнеобхідніші для вас? Випишіть ті, що неодмінно наповнять сьогодні ваш день. Проаналізуйте на етапі рефлексії і зазначте, які із цих дієслів вам найближчі, а яких сьогодні (чи завжди) ви уникатимете. Чи хотілося б вам, щоб ці дієслова визначали нині сенс життя? Які з них найкорисніші? Які слова ви хотіли б додати саме сьогодні? Зробіть це. Яких слів ви будете уникати? Чому? Які з поданих дієслів ви хотіли б поєднати зі словом я? На етапі рефлексії визначте, яких дієслів у цьому переліку вам бракує. Поясніть значення кожного дієслова. Випишіть ті дієслова, що наповнять ваш день сьогодні. Визначте форму дієслів. Від одного з них утворіть усі можливі форми.*

Актуальними є завдання, що забезпечують формування в учнів умінь обстоювати свою думку, оцінювати, аналізувати, коментувати події, факти, явища. У контексті сучасних реалій психологи наголошують на важливості залучення дітей до комунікації, надання можливості висловитися. На це й спрямована робота з епіграфами, які запропоновано до кожного параграфа підручника.

На початку уроку вчителі можуть організувати роботу з епіграфом (прочитати його, висловити згоду чи незгоду, проілюструвати прикладами з життя, кінофільмів, художньої літератури, інтерпретувати, припасувати до ситуації спілкування тощо).

Значна частина вправ підручника спонукає учнів працювати з різноманітними лексикографічними джерелами. Важливо наголосити на тому, що вміння працювати зі словниками і звичка ними користуватися – маркер освіченості людини.

Рівень знань визначають здебільшого такі навчальні дії учнів: розпізнає конкретні факти, поняття, явища, запам'ятовує й відтворює інформацію, систематизує її, установлює зв'язки між поняттями, явищами, співвідносить поняття і приклади, формулює визначення, ставить запитання за змістом опанованого матеріалу тощо. На це й спрямована певна частина вправ підручника української мови.

Для того щоб розпізнати мовні поняття, явища, необхідно з ними ознайомитися, зрозуміти їхні прикметні ознаки, опанувати алгоритми розпізнання з-поміж інших тощо. Ознайомлення може бути здійснене, наприклад, через спостереження, самостійну роботу з інформаційними джерелами, шляхом виконання вправ тощо. Засвоєння інформації може відбуватися візуально (навчальний текст, структурно-логічна схема, блок-карта, колаж, таблиця, алгоритм тощо); аудіально (пояснення вчителя, робота з аудіотекстом тощо). Усе активніше вчителі використовують полімодальні засоби навчання, що подають інформацію в мультимедійному форматі, використовуючи текст, відео, звук, зображення, анімацію).

Розуміння як категорія визначає здатність учнів розуміти смисл вивченого матеріалу. Показниками розуміння можуть бути перетворення вербальної інформації в графічну (схема, таблиця, карта пам'яті, хмара слів, колаж, алгоритм тощо) і навпаки, інтерпретування навчального матеріалу (складання інформаційної довідки, словникової статті, лінгвістичної мініатюри на основі мовних правил тощо), висунення припущень, прогнозування подальшого перебігу подій тощо. Прагнення до формування означених показників і визначає зміст вправ і завдань на уроках української мови.

У компетентнісній парадигмі особливу роль відіграє застосування, що передбачає вміння учнів використовувати здобуті знання під час розв'язання конкретних проблем навчальної чи життєвої ситуації. Тож доцільно на уроках української мови запроваджувати вправи, спрямовані на формування в учнів умінь, *застосовувати, експериментувати, готувати, планувати, співвідносити, ілюструвати прикладами, розкривати, демонструвати, інтерпретувати, обирати, планувати, передбачати, створювати, розробляти* тощо. Саме на застосування спрямована переважна більшість вправ у підручнику.

В умовах компетентнісної парадигми навчання, запровадження дистанційної форми вектор освітнього процесу, що впродовж багатьох років базувався на знаннях, змінився; навчання стає практико орієнтованим. Важливо сформувати не тільки мовні й мовленнєві вміння, а й такі, що необхідні у різних видах діяльності (планувати, здобувати інформацію, аналізувати її тощо). Уміння учнів виявляються в діяльності, що має усвідомлений характер і побудована на основі мислительних процесів.

Для цього доцільно доповнити традиційні методи низкою прийомів, що сприяють розвитку критичного мислення, формуванню вмінь розв'язувати проблеми, ефективно працювати в команді, ухвалювати рішення, керувати емоціями, спілкуватися, формулювати припущення, генерувати нові ідеї.

Для формування ключових компетентностей здобувачів освіти метод роботи з інформаційними джерелами доцільно доповнити такими прийомами: виділення ключових слів у тексті; ранжування інформації (я знаю і розумію; я знаю, але не дуже розумію; цей матеріал є складним для мене; я не знаю; цей матеріал новий

для мене); заповнення таблиць «Знаю – хочу дізнатися – дізнався (дізналася)»; добір запитань до теоретичних відомостей, представлених у підручнику; доповнення прикладів, наведених у книжці, власними; складання карт пам'яті, колажів, схем, таблиць за результатами опрацювання мовних відомостей; добір заголовка до тексту; кластер тощо.

Одним із ефективних методів навчання української мови в школах є *метод вправ*. Нині складником методу вправ стали компетентісно орієнтовані завдання (КОЗ), призначення яких полягає в тому, щоб показати учням життєві ситуації застосування здобутих на уроках української мови знань, набутих умінь і навичок.

Значна частина КОЗ побудована на матеріалі тексту, тож для формування будь-якої ключової компетентності вчителі активно застосовують такі прийоми, як аналіз тексту відповідної тематики, що дає змогу учням виокремити проблему, порушену в ньому; висловлення припущень, що уможлиблює вибір шляхів розв'язання проблеми; прогнозування результатів тощо.

Важливо зосередити зусилля на формуванні в семикласників таких загальнопредметних умінь: працювати з інформацією, аналізувати, синтезувати, порівнювати, узагальнювати, висловлювати припущення і робити висновки, розв'язувати проблеми, працювати в команді, приймати рішення, ефективно спілкуватися, генерувати нові ідеї тощо), розвиткові критичного мислення й емоційного інтелекту.

Ознакою компетентності учня мають бути не власне знання, а сформовані на основі них ставлення. Маркерами ставлень є цілеспрямованість, допитливість, активність, ініціативність, постійний пошук і прагнення самовдосконалення, позитивні емоції, зміна поведінки на краще. Мовний матеріал учні повинні засвоювати як інструмент думки, адже комунікативний зміст формується в процесі мовленнєво-мисленнєвої діяльності. Сприятливою для цих процесів є робота з текстом і різні варіанти роботи з проблемою. Для сучасних семикласників важливо розширювати тематичне поле, щоб зміст прочитаного викликав світлі почуття, позитивні емоції, відчуття гармонії з довкіллям, допомагав сформувати оптимістичне світосприйняття, демонстрував схвалені суспільством норми поведінки, популяризував людські чесноти.

Найвищої оцінки заслуговує учень/учениця, що не лише виявляє знання теорії мови, демонструє практичні вміння й навички, але й водночас демонструє ціннісне ставлення до мови як державотворчого чинника, засобу пізнання й спілкування, збереження культурних цінностей, засобу утвердження людини в соціумі й співвіднесення її з українським народом, нацією; активно послуговується мовою в усіх суспільних сферах. Показниками успішної навчальної діяльності нині потрібно вважати розвинутий інтелект, емоційну сферу, стійкість до стресів, упевненість у собі й прийняття себе, позитивне ставлення до світу й прийняття інших, самостійність та автономність, самоактуалізацію й самовдосконалення.

Привертаємо увагу до поняття «освітній продукт», який у майбутньому має бути задіяний до системи оцінювання навчальних досягнень як реальний вияв результату освітньої діяльності. Якщо говорити про компетентнісні результати, то вбачаємо дві форми вияву: **зовнішню** (текст, проект, ідея, план, програма) і **внутрішню** (особистісні характеристики).

Доступність навчальних текстів для учнів, можливість самостійно опрацювати їх – одна з важливих вимог до організації освітнього процесу, що досягається поєднанням доступності, логічності та наочності. Семикласники краще засвоюють пропонований зміст, якщо він достатньо візуалізований і спирається на їхній життєвий і комунікативний досвід. Суттєвим чинником виникнення інтересу до навчального матеріалу є його емоційне забарвлення.

Важливою умовою організації освітнього процесу є вибір раціональної системи методів і прийомів ефективного навчання, зокрема змішаного, використання ІКТ у поєднанні з традиційними засобами. Рекомендуємо, щоб форми організації освітнього процесу враховували види навчальної діяльності, як компоненти обраних модельних навчальних програм, а також були спрямовані на подолання викликів, зумовлених особливостями освітнього процесу в умовах воєнного стану, зокрема і подолання освітніх втрат.

На початку навчального року для учнів 7 класу доцільно запланувати роботу щодо виявлення та (у разі потреби) подолання освітніх втрат учнів. Для цього можна використовувати вже розроблені варіанти тестування для курсу української мови 5-6 класів на платформі Всеукраїнська школа онлайн (https://lms.e-school.net.ua/courses/course-v1:SURGe+ukr_lang_7_1+2022_10/about) або видання: Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України : методичні рекомендації / кол. автор.; за загальною редакцією О. М. Топузова; укл. М.В. Головка. Київ : Педагогічна думка, 2023. 187 с. <https://undip.org.ua/library/diahnostyka-ta-kompensatsiia-osvitnikh-vtrat-u-zahalniy-seredniy-osviti-ukrainy-metodychni-rekomendatsii/>.

Для організації роботи з подолання виявлених втрат учителям важливо адаптувати навчальні програми, використати внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки, подбати про доступність викладу, наявність циклічного, інтервального повторення матеріалу, вправ на стабілізацію емоційного стану учнів, упровадження диференційованого навчання та формувального оцінювання. За умови реалізації очного навчання важливо організувати певні види навчальної діяльності в укритті під час тривоги.

За допомогою вторинного діагностичного тестування (https://lms.e-school.net.ua/courses/course-v1:SURGe+ukr_lang_7_2+2023_07/course/) можна оцінити результати такої роботи.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 7 КЛАСІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У 2024/2025 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Таміла Яценко,

*доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

I. Концептуальні засади навчання української літератури в 7 класі Нової української школи